

Motion

1980/81:2213

av Bonnie Bernström

med anledning av proposition 1980/81:205 om förenklade statliga regler inom barnomsorgen

Den kraftiga utbyggnad av barnomsorgen som har skett sedan 1976 har haft en avgörande betydelse för hundratusentals småbarnsföräldrar. Den trygghet som den kommunala barnomsorgen ger är svår eller näst intill omöjlig att tillskapa med egna lösningar för de förvärvsarbetande föräldrarna.

Den allra största betydelsen har då självfallet den kommunala barnomsorgen haft för barnen. Med daghemmen och familjedaghemmen har barnens livsviktiga behov av kontinuitet kunnat tillfredsställas. I den allt hätskare kritik som ledsamt nog riktats mot daghemmen de senaste åren har den kommunala barnomsorgens fördelar tyvärr kommit i skymundan i debatten. Samtidigt har det mesta av den vetenskapliga forskningen på området bekräftat att barn på daghem mår lika bra som barn i andra barnomsorgsformer, medan barn som inte har kontinuitet – som inte vet sin situation från dag till dag – däremot stannar upp i utvecklingen eller går tillbaka. Detta talar för att behovet av daghem och stabila familjedaghem måste tillgodoses när barn behöver omsorg utanför hemmet.

I 1980-talets samhälle med dess små familjer – där hälften av alla barn växer upp utan syskon – har den kommunala barnomsorgen betytt mycket för barns möjligheter att fostras av och tillsammans med andra barn. Barngruppen på dagis har blivit en ersättning för och en vidareutveckling av de förr vanligare familjerna med stora barnskaror.

Den kommunala barnomsorgen har också gett många barn en första kontakt med kulturen genom museibesök, biblioteksbesök, teaterbesök, bokläsning m. m., vilket är ovärderligt i tider då massmediavåldet hotar att tränga ut god barnlitteratur. Det kulturella innehållet har betytt mest för barn som kommer från hem där en kulturell tradition saknas men också förstärkt intresset hos de andra barnen.

För barn med särskilda behov – sociala, fysiska, psykiska – har daghemmen kunnat erbjuda en integrering, samtidigt som barn från mer skyddade miljöer fått vidgade perspektiv och fått lära sig ta hänsyn till handikappade kamrater.

Mycket av kritiken mot daghemmen har egentligen bestått i en allmän kritik mot kvinnors förvärvsarbete. Av det skälet har deltidsförskolan, trots att den bygger på ungefär samma sorts pedagogik med samma arrangörer (kommunen) och naturligtvis inte heller är gratis för skattebetalarna, inte på samma sätt kommit i skottgluggen.

Alltjämt är kvinnors förvärvsarbete kontroversiellt för många, även om det borde vara samma självklarhet som mäns förvärvsarbete. Kvinnor måste liksom män försörja sig. Likväl kan förändringar på arbetsmarknaden och den pågående datoriseringen under de närmaste åren påverka främst kvinnornas sysselsättning. Vad som är viktigt för barnomsorgen i det sammanhanget är att en negativ sysselsättningsutveckling inte får påverka utbyggnaden i en återhållsam riktning. Det får inte heller ske att barn mister sin plats i den kommunala barnomsorgen till följd av att mammorna eller papporna periodvis går arbetslösa. Det vore att straffa barnen om de inte får vara kvar i sin invanda miljö.

Daghemmen och de kommunala familjedaghemmen behövs i första hand för barnens skull. Men det är inte heller någon tvekan om att den kommunala barnomsorgen är den mest betydelsefulla faktorn när det gäller att förbättra kvinnans villkor samt ge ett stöd till hela familjens känslomässiga och ekonomiska existens. Att hålla igen på barnomsorgen försämrar allvarligt situationen för flera kategorier.

Avgiftssystemet

I många kommuner har avgiftssystemet för den kommunala barnomsorgen varit starkt progressivt, vilket medfört att föräldrarnas extra arbetsinsatser har straffats med höjda dagisavgifter – något som inte är bra. Därtill har flera kommuner så kraftigt tilltaga avgifter att den ena makens inkomst knappast räcker till för att betala dem, samtidigt som kommunen inte heller blir ett ekonomiskt alternativ till de många privata dagmammor som inte deklarerar inkomst. Ingen annan samhällelig service är så dyrbar för konsumenten som dagisavgiften i de kommuner där den uppgår till närmare 20 000 kr. per år. Det är en ohållbart hög avgift, eftersom den avhåller föräldrarna från att ordna den trygga lösning för barnen som den kommunala barnomsorgen i regel innebär. Risken finns dessutom att fler barn lämnas ensamma eller till privata dagbarnvårdare som tar sig an barn mer som ett geschäft. Enbart i Stockholms län konstaterades i SOMI (socialstyrelsens och Stockholms läns landstings undersökning om den sociala miljön) att ca 16 000 barn i omsorgsåldern inte får någon omsorg alls, dvs. lämnas ensamma. Med alltför höga avgifter på daghem, familjedaghem och fritidsdaghem riskerar de ensamma barnen att bli fler.

Statsbidraget

I regeringens förslag till nytt statsbidragssystem för barnomsorgen betonas vikten av god kommunal barnomsorg, samtidigt som kommunerna får större möjligheter att utforma sin barnomsorg efter behov. Detta betyder också att barn till hemmavarande föräldrar kommer att få stöd dels genom de öppna förskolorna men också genom att deltidsförskolan får statsbidrag. Det

betyder att deltidsförskolan i de kommuner där den tidigare varit avgiftsbelagd för de mindre barnen nu kan bli billigare för föräldrarna. Detta stöd kommer att ha stor betydelse för såväl barn som för den hemarbetande föräldern.

Men statsbidragets nuvarande utformning missgynnar starkt heldagsomsorgen. Om den genomsnittliga bruttokostnaden är 40 000 kr. per år och daghemsplats, betyder nuvarande fyrtioprocentiga bidrag en sänkning med ca 2 000 kr. per plats och år i förhållande till nuvarande statsbidrag. Det innebär att de kommuner som har tagit sitt ansvar för utbyggnaden och hörsammat regeringens uppmaningar att hålla överenskommelsen från 1975 nu starkt missgynnas och får vidkännas en sänkning av bidraget för redan etablerad verksamhet. För Stockholms kommun betyder det en årlig förlust på ca 100 milj. kr., för Lunds kommun en förlust på ca 6 milj. kr. etc. Städer med hög kvinnlig förvärvsfrekvens drabbas hårdast, eftersom efterfrågan på andra barnomsorgsformer där naturligen är mindre. Samtidigt är det just i dessa områden som behovet av statsbidrag för heldagsomsorg är störst.

Sänkningen av statsbidraget till heldagsomsorgen kan ge allvarliga konsekvenser, t. ex. att kommunernas utbyggnad av heldagsomsorgen upphör eller att öppethållandetiderna inskränks. Därmed missgynnas främst de köande dagisföräldrarna ännu mer.

Ett procentbidrag av den typ som regeringen har föreslagit har dock fördelar framför allt med hänsyn till att det gynnar olika barnomsorgsbehov och kan utnyttjas också av hemarbetande föräldrar. Men det är orimligt att i ett slag omfördela bidragen mellan de olika barnomsorgsformerna. Därför måste en utvärdering göras med särskild uppmärksamhet på effekten för heldagsomsorgen och resultatet presenteras för riksdagen redan efter ett år.

Hemställan

Jag hemställer därför

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regeringen vid sin utvärdering av det förändrade statsbidraget för barnomsorgen särskilt bör uppmärksamma dess konsekvenser för heldagsomsorgen.

Stockholm den 9 juni 1981

BONNIE BERNSTRÖM (fp)